

**Tisztelt Ünneplő Képviselő Társaim!
Kedves Meghívott Vendégeink!**

Nagy tisztelettel köszöntöm mindannyiukat, az ünneplő közösséget ma, itt, apostoli királyunk ünnepén, Szent István napján! Köszönöm hogy eljöttek, hogy együtt legyünk és ünnepeljünk, és ezzel kövessük Szent István útmutatását, aki fiának írt intelmeiben így fogalmaz: *„A fiak kövessék az elődöket. Mert az atyák azért atyák, hogy fiaikat gyámolítsák, a fiak pedig azért fiak, hogy szüleiknek szót fogadjanak.”*

Szent László királyunk 1092-ben, tehát idén kilencszázhusz esztendeje illesztette az ünnepek sorába az államalapító Szent István király napját, és ezzel a legrégebb, legnagyobb múltú állami, nemzeti ünnepünk hagyományát teremtette meg. Szent László a törvényeiben azonban nemcsak az ünnepen való részvétel kötelezettségét írta elő, de rendelkezett arról is, hogy ha valamely falu népe a nagyobb alkalmakkor – így Szent István király napján – a távolság leküzdhetetlensége miatt nem mehet templomba, *„egy közülük mégis menjen el mindnyájuk képében, kezében bottal, és vigyen az oltárra gyertyát meg három kenyeret”*.

Szent István tisztelete is így válhatott – az atyák gyámolító szándéka szerint, a fiak engedelmissége okán – a Kárpát-medence legtávolabbi zugaiban is a legnagyobb alázattal ápolt, összetartozásunkra, sorsközösségünkre emlékeztető és figyelmeztető ünnepi eseménnyé: a nemzeti önazonosságunk alapjává.

Emelkedett szívvel mondhatjuk el – még 920 esztendővel Szent László után is –, vagyunk, nem is kevesen, akik tiszteljük az államalapítók törvényeit: vannak fiak, akik követik az elődeiket, és ha botot, gyertyát és kenyeret nem is hoztunk magunkkal, de itt vagyunk és ünnepeljük az új kenyeret is. Az otthon maradottakat is képviselve a mai napon valóban együtt ünnepel az egész nemzet Kárpátokon innen és Kárpátokon túl.

Tisztelt Ünneplők!

Minden ünnep méltósága, emelkedettsége és végső soron érelve, célja attól függ, hogy mit gondolunk az ünnepeltről. Valóban, ha csak a magunk által megélt augusztus huszadikákra gondolunk vissza, láthatjuk: hányféle államalapítót, első királyt ünnepeltettek velünk már ezen a napon!

Fél évszázadig a Szent helyett első Istvánt a rendszerváltoztató forradalmárt állították elénk: vagy éppen – ahogy az idő szava diktálta – a hagyományokat elvető, a múltjával szembeforduló határozott reformert. Máskor és mások úgy beszéltek róla, mint a kényszereknek és a külső kívánalmaknak engedő, a hatalom megragadásában és megtartásában rendkívüli pragmatizmussal rendelkező reálpolitikusról. És még ma is vannak, akik Szent István személyét, jellemét, államalapító, apostoli tetteit nem a legbelsőbb meggyőződésével, hitével magyarázzák. Még ma is vannak, akiknek szemében nem tett mást, csak másolt, nem alkotott újat, csupán mintát követett. Azaz: a kelet népének tekintetét nyugat felé irányította, hátat fordítva a múltnak, a gyökereknek és hagyományoknak. És így a Kárpát-medence területén megtelepedett népek törzsszövetségét nyugati mintára jól szervezett, erős királyi hatalomra és az egyház erejére támaszkodó állammá cserélte le.

Nem véletlenül írta nem kis keserőséggel Hóman Bálint 1938-ban Szent István halálának 900. évfordulóján: „Az ünnepi lázban Szent Istvánt mindenki a magáénak vallja, reá hivatkozik, nevével kérkedik, eszméiben saját eszméit keresi, politikájában nem az igazságot, csak önigazolást szeretne fellelni...”

De vajon mit gondolhatunk mi, késői, 21. századi magyarok államalapító királyunkról? Mit gondolunk több mint ezer esztendő távlatából a pogány Vajkról és az első keresztény vértanú nevét felvevő Istvánról?

Arról az ifjúról, aki – mai szemmel mérve – éppen csak kamaszodott, amikor atyjától, Gézától egy egész ország terhét kapta örökül, és alig 15-16 éves, amikor legyőzte és felnégyeltette legnagyobb ellenfelét, Koppányt, hogy érett férfi korára a keresztény világ előtt korábban csak rettegve emlegetett ismeretlen nép, a magyarok immár ismert és elismert uralkodója legyen?

Tisztelt Ünneplő Közösség!

Az Európai Unióval folytatott hónapok óta tartó vita és küzdelem miatt, – amely során számtalan esetben megkérdőjelezték hazánk, a magyarság európaiságát –, úgy érzem, az idei ünnepen időszerű Szent Istvánról, mint európai uralkodóról is megemlékeznünk.

Lapozzuk fel az európai krónikákat, hogy lássuk, milyen Európát is őriznek a történetek. Lapozzuk fel a ködös Albion népeinek legendás történeteit, hogy lássuk: milyen Szent Istvánt is őriz Európa emlékezete:

Az angol és a skót hagyomány szerint Vasbordájú Edmund utódját, Knutot gonosz tanácsadók arra akarták rávenni, hogy Edmund két fiát ölje meg. Ezért féltestvéréhez, Olafhoz, a svéd királyhoz vitték a gyerekeket, hogy ott végezzenek velük. A buzgó keresztény Olaf elborzadt a tervtől, és titokban Magyarországra küldte a két fiút, hogy a kegyes voltáról híres István udvarában menedéket kérjenek.

A királyfiak Szent Istvánhoz jöttek tehát menedékért, és kaptak is oltalmat az apostoli királytól. Edmund korán meghalt, Edward azonban 1057-ig a magyar királyság vendégszeretetét élvezte, és feleségül is vette Szent István egyik lányát, Ágotát. A házasságból született Margit pedig később a skótok királynője lett. Margit és a skót király lányát, Matildot vette feleségül I. Henrik – Hódító Vilmos fia –, így a skót és angol hagyomány szerint a Plantegenet-dinasztiába magyar vér is keveredett.

Mit olvashatunk ki mindebből? Mit üzen ez nekünk?

Mindenekelőtt azt, hogy Szent István nem belecsöppent a békés Európába, hanem segített megteremteni azt! A letelepedett és államát megszervező magyarságot nem egy kész Európa várta és fogadta be kegyesen – egyfajta középkori Európai Unió, hanem többek között általunk vált azzá, ami évszázadokig lett: Christianitas vagy Respublica Christiana. Azaz: a Krisztus-hitben egyesülő Nyugat.

Európa a középkorban úgy alkotott egységet, hogy az egyes régiók, népek sajátosságai, különleges jogszokásai, a számtalan kisebb autonóm közösség „szabadságai” megmaradtak, s a nagy európai közösségbe integrálódva megtalálták a maguk helyét. Mert az egység alapja és biztosítója nem az egyetlen, mindenre rátelepedő politikai hatalom volt, hanem egy szellemi, erkölcsi tényező: a kereszténység, a keresztény hit, a keresztény latin kultúra s a mindezt hordozó és képviselő intézmény, az egyház. Ezt mindenütt és mindenki elfogadta, magáénak tekintette. A kereszténység és Európa fogalma egymást fedte.

Másrészt a forrásokból az is kiolvasható, hogy Szent István a kortársak és Európa szemében egyenrangú fél, igazi keresztény uralkodó volt. Híres volt kegyességéről, emberségéről. Thietmar, Merseburg püspöke írta róla: *„Sohasem hallottam valakiről, aki így kímélte volna a legyőzöttet.”* A műveiben mindenkit erős kritikával és megvetéssel illető püspök azt sejteti, hogy István a maga korában szokatlan, rendkívüli jelenség volt. A német császári írnokok tehát, akik István udvarába érkeztek, nem üres formulaként írták a nagy király neve mellé a „kegyes” és a „legjámborabb” jelzőket, oda, ahol más király esetén a „legyőzhetetlen” és „legdicsőbb” szavak szerepelnek.

Különösnek hathat ez a Szent István-kép. Hiszen mi, magyarok történelmi tanulmányaink alapján elsősorban a rendkívül határozott, olykor kegyetlennek tűnő, kíméletet nem ismerő uralkodót látjuk benne.

Aki felnégyeltette nagybátyját, Koppányt, aki ólmot öntetett unokaöccse, Vazul fülébe és megvakítottatta, hogy a trón öröklésére alkalmatlanná tegye.

Ne feledjük azonban, hogy ezek a tettek a maga korában jogszokásszámba mentek. A bűnösök megbüntetésének ezek a formái nem számítottak kegyetlenségnek. Az uralkodó egyik legfőbb feladata volt a közrend fenntartása és az igazságszolgáltatás.

Szent István különleges könyörületességét, jámborságát igazolja az is, hogy 1018-ban a görög–bolgár hadjáratban való részvétele alkalmával – amikor a konstantinápolyiak zsákmányoltak, fosztogattak – István nem vett részt a bolgár város kirablásában, a templomok kifosztásában. *„Belépve a Szent György-templomba – írják róla – az itt talált ereklyéket elhozta, gondozta, és keresztényi tisztelettel egész életén át megőrizte.”*

Mindezek ismeretében mit gondolhatunk mi, késői, 21. századi magyarok államalapító királyunkról? Mit mondhatunk el Róla igazat, ami miatt számunkra példaként állítható az Ő személye?

Szent István alakjában egy olyan uralkodót tisztelhetünk, akinek gondolatai és cselekedetei, tettei összhangban voltak egymással. Összhangban volt mindazzal, amit Imre hercegnek szánt Intelmeiben követendő példaként állított. Olyan uralkodó volt, aki számára a hit és a kereszténységéből fakadó erkölcsi parancsok a politikai és a katonai tevékenysége közepette útmutatóul szolgáltak.

Valóban, akárhogy is tekintünk a múltunkra, és benne emlékezésre méltó és kevésbé méltó nagyjainkra, Szent István alakja és tette mindegyik közül kiemelkedik. Hiszen – mondhatjuk – az államalapítás történelmünk legsikeresebb eseménye, és Szent István a legnagyobb hatású személyisége a mögöttünk hagyott ezer esztendőnek.

Enélkül, nélküle minden kétséget kizáróan ma már csupán porfelhő lennénk, amit egy hajdan volt nagy nemzet vert fel a történelem országútján. Csakúgy, mint más sztyeppei népek. Az államalapítás és Szent István tehát bizonyíték különleges képességünkre, ahogy Illyés Gyula is írja:

„A hun- és a tatárjárás között mi lehattunk a legkomolyabb görgeteg Európa felé; azzal a különbséggel, hogy bennünket nem lehetett sem visszaúzni, sem visszacsalni, tehát valamiképpen a hunoknál is, a tatároknál is több értéket hozhattunk. Ha néptömegben nem, hát műveltségben, szervezettségben, benső értékben.”

Másként alig képzelhető el minden. Alig képzelhető el, hogy az ezernyi szétfutó akarat ellenében félországból és félkirályból egész lehetett volna. Alig képzelhető el – az író szavaival – „az első magyar csoda”, hogy a nyugatot kalandozó, a kidőlt víz módjára előzőnlő magyarság a visszaütő veszély pillanatában egyszerre összefut, összeáll, merev egységgé válik, a német és a cseh hadak véres fejjel tántorulnak vissza róla. Ahogy ez 1030-ban, a Szent Imre herceg által győzedelmesen megvívott győri csatában történt. És aligha képzelhető el az ezt követő második, harmadik és sokadik csoda is, hogy tudunk csatákat veszteni anélkül, hogy elvesztettünk volna.

Így lett a népből ország, és államot is, országot is így kaptunk:

„az erő, a szikra bennünk volt, a nyugatiak acéla kellett, hogy kicsillanjék.”

Nem csupán a külső kényszerek szeszélyes játéka tehát az, ami több mint ezer esztendővel ezelőtt történt. Nem tőlünk, magyaroktól független véletlen szerencse, hogy a sztyeppei népek közül egyedül nekünk sikerült megkapaszkodnunk, egyedül nekünk sikerült keresztény államot építenünk, és ezt az államot ezer esztendőn keresztül megtartanunk. Gondoljunk augusztus 20-án erre!

Az ünnep alkalmával is megköszönöm vezetőtársaimnak, az önkormányzati képviselőknek, a hivatali munkatársaknak, az intézményeinkben irányító és közalkalmazotti munkát végzőknek a közösségünk, a város, a településen élők érdekében végzett munkáját.

A velünk együtt működő társadalmi, politikai és civil szervezetek támogatását, segítségét, tenni akarását.

Kívánom mindannyiunknak, a felgyorsuló változások idejében is találjuk meg a Dévaványa számára legjobb fejlődési lehetőségeket biztosító, a város polgárai számára a már elért színvonalat legalább megtartó, de inkább javuló életkörülményeket garantáló utat.